

Oponentský posudek disertační práce

Autor práce:	Mgr. Hana Tošnarová
Školitelka:	prof. PhDr. RNDr. Helena Haškovcová, CSc.
Název práce:	Problematika etiky v profesionálním chování zdravotních sester v péči o psychiatrické pacienty
Vědní obor:	Aplikovaná etika
Oponent:	prof. PhDr. Valérie Tóthová, Ph.D.

Předložená disertační práce je zaměřena na etické aspekty profesionálního chování sester v péči o psychiatrické pacienty. Práce se skládá z teoretické části, která je označena jako Literární část a z praktické, resp. výzkumné části. Teoretická část obsahuje 3 kapitoly a praktická část 5 kapitol, které vyúsťují v Závěr práce – tato část práce není číslována. Po této části následují „Seznam literatury a Přílohy“. Na začátku práce autorka uvádí dle platných pravidel abstrakt a klíčová slova v češtině a angličtině, obsah a úvod. Práce obsahuje celkem 131 číslovaných stran textu. Na dalších 36 stranách autorka uvádí literaturu a přílohy. Práce je obvyklým číselným způsobem dělena na hlavní kapitoly, podkapitoly a nižší celky. Seznam použitých zdrojů v rozsahu 114 položek hodnotím velice kladně. Autorka ve své práci prokázala rovněž schopnost pracovat i se zahraniční literaturou. Již samotný rozsah práce a způsob jejího zpracování svědčí o preciznosti a vysoké erudovanosti kandidátky ve svém oboru.

Volba tématu:

Volbu tématu „Problematika etiky v profesionálním chování zdravotních sester v péči o psychiatrické pacienty“ považuji za velice zdařilou, neboť této problematice není v praxi věnována dostatečná pozornost, a to i přesto, že se v důsledku změn v profesní přípravě sester zabýváme v teoretické rovině stále více a více etickými principy ošetrovatelské péče. V určitých klinických oborech se totiž v současnosti sestry stále častěji dostávají do situace, které souvisí s problematikou etiky. K těmto oborům patří i psychiatrie. Z tohoto důvodu považuji předloženou práci, resp. její výsledky za velice přínosné pro obor ošetrovatelství.

Cíle práce

V disertační práci postrádám konkrétně stanovený cíl práce (chybí podkapitola „Cíl práce“). V podkapitole „Metody výzkumu“ a v podkapitole „Volba vzorku, vstup do terénu“ jsem našla, že cílem výzkumu je vymezení obsahu pojmu profesionální chování zdravotních sester v péči o psychiatrické pacienty v souvislosti s problematikou etiky. Pro čtenáře by bylo přehlednější, kdyby byl cíl práce jasně stanoven na začátku praktické (výzkumné) části.

Teoretická část

Po úvodu, ve kterém je čtenář uveden do problematiky, se autorka na 16 stranách zaměřuje na psychiatrii jako lékařský obor, uvádí její krátkou historii, vznik institucionální péče o psychicky nemocné a podrobněji popisuje nejvýznamnější psychiatrické léčebny v České republice. Prezentuje tradiční i moderní formy péče o psychicky nemocné. V další kapitole autorka popisuje podstatu povolání sestry. Profesionální chování charakterizuje na základě českých i zahraničních autorů a poukazuje na faktory ovlivňující kvalitu

profesionálního chování sestry. V této části práce se autorka zabývá i supervizí, která je často využívána ke korekci profesionálního chování a poukazuje na to, že supervize má své uplatnění i v ošetrovatelství. V následující podkapitole autorka krátce popisuje systém vzdělávání sester v České republice. Rozsáhlou část druhé kapitoly tvoří specifika povolání psychiatrických zdravotních sester. Autorka popisuje vývoj psychiatrické ošetrovatelské péče a pracovních podmínek ošetrovatelského personálu od počátku minulého století do současnosti. Třetí kapitola teoretické části je zaměřená na legislativu v péči o psychiatrické pacienty. V podrobných popisech úkonů spojených s hospitalizací psychiatrických pacientů se odráží dlouholeté zkušenosti doktorandky v tomto oboru. Teoretickou část disertační práce autorka uzavírá kapitolou Etika v ošetrovatelství. Ošetrovatelskou etikou se autorka zabývá jednak obecně a jednak ve vztahu k psychiatrické praxi. Součástí této kapitoly jsou i etické problémy v psychiatrickém ošetrovatelství, definované na základě výzkumu, které autorka popisovala v praktické části práce.

Výzkumná část

Autorka výzkum rozdělila na dvě části:

1. Fenomenologická studie, jejímž cílem bylo vymezit obsah pojmu profesionální chování sester v péči o psychiatrické pacienty v souvislosti s problematikou etiky. K této části byla definována základní otázka: „Co je obsahem pojmu profesionální chování zdravotních sester v péči o psychiatrické pacienty v souvislosti s problematikou etiky?“ Na základě této základní otázky byly stanoveny dílčí otázky, které tvořily základ polostrukturovaného rozhovoru.

Studie, kterou autorka realizovala v letech 2005–2008, se zúčastnilo celkem 94 respondentů. Práci doktorandky s tak velkým výzkumným vzorkem hodnotím velice pozitivně. Charakteristiku vzorku uvádí autorka na straně 74–75. Na straně 74 je uvedeno, že 8 zdravotních sester nemělo zkušenosti ze somatického pracoviště, ale na straně 75 je, jak v tabulce, tak i v grafu, uveden počet 17. Jaké číslo je správné?

Grafické znázornění trochu dezorientuje čtenáře: počet žen a mužů tvoří 100%, počet staničních sester a řadových sester také 100%, počet sester bez zkušeností ze somatického pracoviště a počet sester se zkušenostmi ze somatického pracoviště tvoří také 100%; pro rychlejší orientaci by bylo lepší používat jiný typ grafu nebo alespoň popsat graf tak, aby bylo jasné, že jsou znázorněny pouze některé výsledky.

Velice kvalitně popsala autorka metodologii vyhodnocení studie. Pozitivně hodnotím i grafické znázornění vícestupňového kódování. Výsledky této části výzkumu autorka zpracovala velice přehledně – tyto výsledky uvedla i v poslední kapitole teoretické části práce, která byla zaměřená na etické problémy psychiatrického ošetrovatelství.

2. Zúčastněné pozorování (celkem 34x) přístupu sester na somatických pracovištích k psychiatrickým pacientům autorka provedla v celkem pěti pražských zdravotnických zařízeních, přičemž v devíti případech zaznamenala naprosto indiferentní formu chování ze strany sester.

Na základě výsledků autorka konstatovala, že sestry se v rámci psychiatrického ošetrovatelství potýkají s etickými problémy v souvislosti s nedostatkem soukromí pacientů, zachování lidské důstojnosti, bezpečnosti a poskytování informací. V přístupu sester k psychiatrickým pacientům na somatických odděleních byly v několika případech pozorovány nevhodné verbální projevy, které lze rozdělit do tří kategorií: vytěsnění pacienta z komunikace, užití nevhodných výrazových prostředků a komentování. Dosažené výsledky autorka v diskusi srovnává s výsledky studie, která byla provedena ve Philadelphii.

Závěr:

V předkládané disertační práci se autorka zabývá etickými aspekty psychiatrického ošetřovatelství. Jedná se o výzkumnou práci s náročnou tematikou, které se autorka zhostila velice dobře. Na základě výzkumu autorka definovala etické problémy v rámci psychiatrického ošetřovatelství. Tyto výsledky mohou být využity v profesním a dalším vzdělávání sester, jednak v předmětu Etika a jednak ve všech ošetřovatelských předmětech.

Předložená práce splňuje všechna kritéria, která jsou kladená na práce podobného charakteru, ba je svým rozsahem a originalností dokonce překračuje. Rozsáhlý materiál, vyváženost práce, získané výsledky, odpovědi na výzkumné otázky svědčí o zodpovědné práci doktorandky.

Předloženou disertační práci doporučuji k obhajobě.

Otázka k diskusi:

Práce sestry je velice náročná a často dochází k profesionální deformaci, která ovlivňuje její chování. Jaká opatření doporučujete, aby k tomu nedošlo?

České Budějovice 16.5.2011

prof. PhDr. Valérie Tóthová, Ph.D.
děkanka ZSF JU
v Českých Budějovicích